

MÉDIAJOG, MÉDIAETIKA

Médiajogi sérelmek alapesetei

Tartalomjegyzék:

[Alapkérdés](#)

[A helyreigazítás a médiaalkotmányban](#)

[A személyhez fűződő jogok védelme a polgári jogban](#)

[A sajtó-helyreigazítási eljárás](#)

[A Polgári Perrendtartás a helyreigazításról](#)

[Az emberi méltóság elleni bűncselekmények](#)

[A rágalmazás](#)

[A becsületsértés](#)

[A rágalmazás és a becsületsértés közös tényálláson kívüli vonatkozásai](#)

Oktató: Radetzky András

Kiadás: 2011. augusztus 21.

Felhasznált források: Mttv., Smtv., PTK, BTK

Alapkérdés

Mit tehet az ember, ha a személyét érintően hamis állítások kerülnek nyilvánosságra? Négy lehetőség van, ezek súlybeli sorrendben a következők:

- A médiaalkotmány (Smtv.) és a médiatörvény (Mttv.) alapján helyreigazítást lehet kérni, illetve a médiabiztoshoz fordulni.
- A PTK alapján sajtó-helyreigazítást lehet kérni.
- A PTK alapján általános jogkövetkezményt lehet kérni.
- A BTK alapján rágalmazás vagy becsületsértés miatt büntetőpert lehet kezdeményezni.

A helyreigazítás a médiaalkotmányban

A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény V. címe szabályozza a sajtó-helyreigazítási jogot, az alábbiak szerint:

12. § (1) Ha valakiről bármely médiatartalomban valótlan tényt állítanak, híresztelnek vagy vele kapcsolatban való tényeket hamis színben tüntetnek fel, követelheti olyan helyreigazító közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlés mely tényállításai valótlan, illetve megalapozatlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben és ehhez képest melyek a való tények.

12. § (2) A helyreigazító közleményt napilap, internetes sajtótermék és hírügynökség esetében az erre irányuló igény kézhezvételét követő öt napon belül a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és terjedelemben, lekérhető médiaszolgáltatás esetében az erre irányuló igény kézhezvételét követő nyolc napon belül a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és terjedelemben, más időszaki lap esetében az igény kézhezvételétől számított nyolc napot követően a legközelebbi számban a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és terjedelemben, lineáris médiaszolgáltatás esetében pedig ugyancsak nyolc napon belül, a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és azzal azonos napszakban kell közölni.

A jogszabály indokolása szerint a sajtó-helyreigazítás új szabályai alapján a jövőben e jog kiterjed az internetes médiatartalmak meghatározott körére, illetve valamennyi, e törvény által szabályozás alá vont tartalomra is. A törvény szerint nem csupán a hamis tényállítások, hanem a becsületet, emberi méltóságot sértő egyéb közleményekkel szemben is lehetséges a sajtó-helyreigazítási jog gyakorlása.

A személyhez fűződő jogok védelme a polgári jogban

A sajtó-helyreigazítási eljárás

A személyhez fűződő jogok védelmével a PTK. 75-87. szakaszai foglalkoznak. Ezen belül a sajtó-helyreigazítást a 79. szakasz szabályozza, a polgári perrendtartás pedig azt, hogy a

bíróságok hogyan járjanak el ilyen ügyekben. Sajtó-helyreigazítási eljárást lehet kezdeményezni, ha napilap, folyóirat, rádió vagy televízió valakiről

- valótlan állításokat közöl,
- valótlan állításokat híresztel,
- valós tényt hamis színben tüntet fel, ill. állít be.

A bírósági eljárást a közlési kötelezettség lejártát követően 15 napon belül lehet kezdeményezni. Lényege: soron kívüli eljárás, gyors tárgyalás, helyben elvégezhető bizonyítással. Az állítás valóságát a médiumnak kell bizonyítania. Ha ez nem történik meg: helyre kell igazítani. (Érdemes tudni, hogy az olvasói levél ténytartalmáért is a lap felel!) Az eljárás a PTK-ban foglalt "jó hírnévhez, illetve a jó hírnév védelméhez való jog" sérelme esetén kezdeményezhető. A jó hírnevet nem csak tényállításokkal lehet megsérteni, ill. nem csupán a sajtóra vonatkozik, minden körben érvényesül.

A személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani, azokat törvény védi (jogi személyek esetében is – kivéve ha a védelem, jellegénél fogva, csak magánszemélyeket illelhet meg). Nem sérti a személyhez fűződő jogokat az a magatartás, amelyhez a jogosult hozzájárult, feltéve, hogy a hozzájárulás megadása társadalmi érdeket nem sért vagy veszélyeztet. Máskülönb a személyhez fűződő jogokat korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

Személyhez fűződő jogok sérelmét jelenti pl. bármilyen hátrányos megkülönböztetés, nem, faj, vallás vagy nemzetiség szerint; a lelkiismereti szabadság sérelme, a személyes szabadság jogellenes korlátozása, a testi épség, az egészség, valamint a becsület és az emberi méltóság megsértése. Mindenkinek joga van a névviseléshez (tudományos, irodalmi, művészi vagy más, közszerepléssel járó tevékenység - mások jogainak és törvényes érdekeinek sérelme nélkül - felvett névvel is folytatható). Jogi személy nevének különböznie kell a hasonló működési körben, azonos területen tevékenykedő, korábban nyilvántartásba vett jogi személyek neveitől. Névviselési jog sérelmét jelenti pl. ha valaki jogtalanul más nevét használja. Összetéveszhető nevű közszereplőknél a régebb óta tevékenykedő fél kérésére saját név is csak megkülönböztetéssel használható a tevékenység gyakorlásakor. A jó hírnév sérelmét jelenti, ha valaki

- más személyre vonatkozó, sértő, valótlan tényt állít,
- vagy ilyet híresztel,
- illetve valamely valós tényt hamis színben tüntet fel.

Ha valakiről napilap, folyóirat (időszaki lap), rádió vagy televízió, stb. jó hírnevet sértő információt közöl, a sértett fél követelheti olyan közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlemény mely tényállása valótlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben, illetőleg melyek a való tények (helyreigazítás). Napilap, rádió és tévé esetében a helyesbítés közzétételére nyolc napon belül (azonos napszakban) kell sort keríteni, folyóirat esetében pedig a legközelebbi számban kell közölni.

A helyreigazítási kérelem elbírálásánál a kifogásolt kifejezéseket valóságos tartalmuk szerint kell figyelembe venni, s az összetartozó részeket összefüggésükben kell értékelni, tekintetbe véve a kialakult közfelfogást is. A sértett fél megítélése szempontjából közömbös részletek, pontatlanságok és lényegtelen tévedések nem adnak alapot helyreigazításra. Véleménynyil vánítás, értékelés, bírálat, valamint a társadalmi, politikai, tudományos és művészeti vita önmagában nem lehet sajtó-helyreigazítás alapja.

Sajtó-helyreigazítást az kérhet, akinek a személyére a közlemény - nevének megjelölésével vagy egyéb módon - utal, vagy akinek a személye a sajtóközlemény tartalmából felismerhető.

Helyreigazító közleményként a sértett válaszlevél közzétételét is kérheti. Ha a sajtó a válaszlevelet nem közli, a jogosult a válaszlevél tartalmi körén belül a bíróságtól keresettel kérheti helyreigazító közlemény közzétételének az elrendelését.

A személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés is. Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához – közszereplés kivételével – az érintett hozzájárulása szükséges. (Eltűnt, hatóságok által körözött, vagy a súlyos bűncselekmény miatt büntetőeljárás alá vont személyről készült képmást, vagy hangfelvételt közérdekből vagy méltánylást érdemlő magánérdekből, hatóság engedélyével lehet felhasználni.) Személyhez fűződő jogot sért az is, aki a levéltitkot megsérti, illetve aki magántitok vagy üzleti titok birtokába jut, és azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza, vagy azzal egyéb módon visszaél.

Akit személyhez fűződő jogában megsértének, az alábbi lehetőségei vannak:

- követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- követelheti a jogsértés beszüntetését és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- követelheti, hogy a jogsértő (nyilatkozattal vagy más, megfelelő módon) adjon elégtételt;
- követelheti, hogy szükség esetén az elégtételnek – a jogsértő költségén – megfelelő nyilvánosság is biztosíttassék;
- követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a korábbi állapot helyreállítását, a jogsértéssel létre jött dolog megsemmisítését (lappeldányok bezúzását), ill. a jogsértő mivoltától megfosztását;
- kártérítést követelhet (Amennyiben anyagi sérelem nem állapítható meg, a bíróságnak igény esetén mégis meg kell állapítania egy kártérítési összeget)

Ha a kártérítésként megítélhető összeg nem áll arányban a kifogásolt magatartás súlyával, a bíróság a jogsértőre közérdekű célra fordítható bírságot is kiszabhat. A személyhez fűződő jogokat – néhány kivétellel - csak személyesen lehet érvényesíteni. Kivételt képeznek pl. az elhunytak személyhez fűződő jogai: ez esetben a bírósághoz a hozzátartozó illetve a végrendelet kedvezményezettje fordulhat. Ha az elhunyt személy (illetve megszűnt jogi személy) jó hírnevét sértő magatartás közérdekbe ütközik, a személyhez fűződő jogok érvényesítésére ügyész is jogosult.

A Polgári Perrendtartás a helyreigazításról

Sajtó-helyreigazítást 30 napon belül lehet kérni (írásban). Helyreigazítást az érintetten kívül az illetékes miniszter vagy országos hatáskörű szerv vezetője is kérheti, ha a valótlan közlemény közérdeket sért. A határidőben kért helyreigazítás közlését csak akkor lehet megtagadni, ha a helyreigazítási kére lemben előadottak valósága nyomban megcáfolható.

Ha a sajtó a helyreigazítási kötelezettségét határidőben nem teljesíti, a helyreigazítást kérő fél keresetet indíthat. A keresetet tizenöt napon belül kell megindítani. A keresetlevélben határozottan meg kell jelölni az igényelt helyreigazító nyilatkozat tartalmát, csatolni kell a kifogásolt lappéldányt, és igazolni kell, hogy a felperes a helyreigazítást törvényes határidőben igényelte.

Sajtó-helyreigazítás iránt csak akkor lehet pert indítani, ha az azt kérő irat a 30 napos határidőn belül megérkezett a médiumhoz. A bíróság az ilyen perben soron kívül jár el (8 napon belül tárgyalják). A tárgyalás attól még lefolytatható, ha az egyik peres fél nem jelenik meg, ám ha egyikük sem megy el, akkor az eljárást meg kell szüntetni. Bizonyítékként csak az vehető számításba, ami a tárgyaláson bemutatható, és amely alkalmas a kifogásolt állítások azonnali igazolására illetve cáfolatára. Tárgyalás csak a felperes kérésére napolható el, vagy akkor, ha a bizonyítási eljárás eredményesnek ígérkezik. Ha a bíróság a keresetnek helyt ad, ítéletében az alperest határidő kitűzésével a bíróság által megállapított szövegű helyreigazítás közlésére és a felmerült költségek viselésére kötelezi.

A sajtóközlemény kifogásolt állításának valóságát a médium köteles bizonyítani. Ez még akkor is igaz, ha híven közli más személy tényállítását, nyilatkozatát (olvasói levél), vagy átveszi más médium közleményét (lapszemle).

Nincs helye sajtó-helyreigazításnak, ha a sajtószerv valamely büntetőeljárás jogerős befejezése előtt valóságghűen tájékoztatta olvasóit a vádirat tartalmáról, a nyilvános tárgyalásról vagy a nem jogerős büntető bírósági ítéletről. Amennyiben az érintett kéri, a médium még akkor is köteles tájékoztatni az olvasókat a helyreigazítási per lefolytatásáról, ha a büntetőeljárás nem vezet elmarasztalásra.

Helyreigazító közleményként a jogosult a válaszlevele közzétételét is kérheti. Ha a sajtó a válaszlevelet nem közli, a panaszos a válaszlevél tartalmi körén belül a bíróságtól keresettel kérheti helyreigazító közlemény közzétételét. Ha a bíróság a keresetnek helyt ad, határozatában belátása szerint állapítja meg a helyreigazítás szövegét, aminek közlésére az alperest határidő tűzésével kötelezi. A közlemény szövege nem alakítható úgy, hogy ezáltal a tartalma elveszítse helyreigazító jellegét.

Fellebbezést a másodfokú bíróság legkésőbb az iratok beérkezésétől számított 8 napon belül köteles tárgyalni. A sajtó-helyreigazítási perben hozott ítélet ellen perújításnak nincs helye.

Az emberi méltóság elleni bűncselekmények

A BTK értelmezésében alapvető, hogy egy médium – mint jogi személy – nem vonható büntetőjogilag felelősségre. Ekkor kap szerepet a felelős szerkesztő jogintézménye. Büntetőjogilag akkor indulhat eljárás, ha

- rágalmazás,

- becsületsértés,
- vagy kegyeletsértés esete forog fenn (BTK 179-183)

A rágalmazás és a becsületsértés fogalma és általános jellemzői:

- az objektív becsület a mások előtti rágalmazással sérthető,
- a szubjektív becsület a sértetthez szóló becsületsértéssel sérthető,
- a becsületsértés alapesete jelenleg szabálysértésnek minősül (korábban volt súlyosabb is; az enyhítés miatt csökkent a bíróságok ilyen irányú terhelése)
- a becsületsértés minősített esete és a rágalmazás magánvádas bűncselekmény ennek indoka, hogy e bűncselekmények hivatalból nem üldözhetőek.

A rágalmazás

Rágalmazásnak minősül, ha valaki valakiről, mások előtt becsület megsértésére alkalmas tényt állít vagy híresztel. A rágalmazás vétségét bárki elkövetheti - fokozottan igaz ez azon személyekre, akik nagy nyilvánosság előtt rendszeresen szerepelnek, véleményüket rendszeresen kifejtik (sajtó, elektronikus média). A rágalmazás szereplői:

- Az, „aki” a rágalmazó tényt állítja a tettes,
- a „valakiről”, akiről a rágalmazó tényt az elkövető állítja a sértett
- és a „más előtt” az a kívülálló személy, aki előtt a rágalmazás történik

A rágalmazást el lehet követni:

- természetes személy ellen,
- jogi személyiségek ellen,
- pártok, egyházak, stb. ellen,
- olyan személyösszességek ellen, amelyeknek nincs önálló jogképessége, de olyan kollektív társadalmi kötelezettségekkel rendelkeznek, melyek teljesítése megalapozhatja a társadalmi megbecsülésük létrejöttét.

A rágalmazás sértettjének, aki ellen a rágalmazás irányul, egyértelműen felismerhetőnek és személy szerint meghatározhatónak kell lennie (ez nem jelenti azt, hogy a sértett megnevezése is szükséges volna). Feltétel, hogy a megjelölés vagy körülírás ne csak általános, hanem olyan legyen, amelyről a sértett személye minden kétséget kizáróan megállapítható, felismerhető. A rágalmazás elkövetési magatartása valamilyen becsület csorbítására alkalmas tény állítása, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata.

Jogi értelemben vett tény az emberi cselekedetek, meghatározott magatartások tanúsítása és bármilyen egyéb megtörtént esemény, történés, a szubjektív tudatállapot létezése. Ezek szerint:

- Az ember tudatállapotára, tudattartalmára vonatkozó állítás (rágalmazás szempontjából) a tényállítás fogalma alá esik.
- A jövőbeni esemény állítása, az erre vonatkozó következtetés levonása nem tényállítás, hanem feltételezés, ami a becsületsértésnek lehet tárgya.
- A bírálat, a kritika, a véleménynyilvánítás ténybeli valóságtartalma a büntetőeljárásban nem esik a "tényállítás" fogalma alá.

A gyalázkodó jellegű és az emberi méltóság sérelmével járó nyilatkozatok még abban az esetben is bűncselekmény megvalósítására alkalmasak, ha azok - formálisan - kritikai megjegyzésként kerülnek a nyilvánosságra. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a kritika megengedhetőségének határai tágabbak a kormányzat, a közhivatalnokok esetében, mint a politikusok tekintetében, és valamennyi közszereplő esetében tágabbak, mint a magánszemélyek tekintetében.

Híresztelésnek minősül a mások által tett tényállítás továbbadása, közvetítése. A rágalmazásnak híreszteléssel elkövetése esetén büntetőjogilag annak a személynek a felelősségét kell vizsgálni, aki a sértő tényközlést nyilvánosan, mások előtt közzétette. (A mások becsületét csorbító tényközléseket tartalmazó újságcikk állításaiért a cikk szerzője akkor is felelős, ha a cikk állításait megalapozó ismereteit mástól szerezte.)

A rágalmazás elkövetési módja tipikusan szóbeli állítás vagy híresztelés, de lehet írásbeli is. A rágalmazás történhet személyesen, levélben vagy a médián keresztül is, de a tényállításnak, a híresztelésnek vagy a tényre közvetlenül utaló kifejezésnek a sértettől különböző, más személy előtt való használata kell, hogy megvalósuljon. A rágalmazó tényállításának olyan sajátossággal kell rendelkeznie, amely a becsület csorbítására alkalmassá teszi. (Nem a sértett egyéni megítélése, szubjektív értékítélete alapján kell megítélni, hanem az a döntő, hogy a tényállítás az objektív értelmezés szerint, a társadalomban kialakult általános megítélés figyelembevételével alkalmas-e a becsület csorbítására.) A rágalmazás csak szándékosan követhető el.

A rágalmazás büntethetőségét kizáró körülmények:

- Ha valamely sajtóközlemény a hatóságoktól kapott adatokon alapszik, s az adatoknak és a tájékoztatásnak megfelel, azokkal összhangban áll.
- A személyes tulajdonságokat - igazságosan v. igazságtalanul - felnagyító gúnyos hangvétel a szatíra esetében elfogadott irodalmi eszköz.
- A folyamatban levő büntetőeljárásról a hatóságtól nyert információ közzététele.
- Ha a becsület csorbítására alkalmas tény valónak bizonyul. (A valóság bizonyításának akkor van helye, ha a tény állítását, híresztelését a közérdek vagy bárkinek jogos érdeke indokolta.)

A rágalmazás minősített esetei az

- aljas indokból,
- nagy nyilvánosság előtt elkövetett, illetve
- minősített érdeksérelmet okozó rágalmazás.

A becsületsértés

A becsületsértés nem tényállítással valósul meg, hanem negatív véleménnyel (tulajdonképpen a munkakörrel összefüggő, sértő minősítés). Nagy nyilvánosság kell hozzá. A becsületsértés csak magánindítványra büntethető, büntetési tétele egy évig terjedő szabadságvesztés lehet. Az igaz tény állítása nem rágalmazás (lett legyen az bármennyire kellemetlen is). A bíróság nem köteles bizonyítási eljárást elrendelni, illetve annak helyt adni. Közszerplők esetében csak akkor lehet becsületsértésről beszélni, ha a róluk megjelentetett véle mény, értékítélet olyannyira negatív, hogy megjelentetése már nem tekinthető közérdeknek. Közszerplők családtagjai természetesen nem számítanak közszerplőnek, rájuk nem vonatkozik a nagyobb túrés kötelezettség, így a magánemberekkel azonos elbírálás alá esnek.

A becsületsértés a rágalmazással ún. subsidiarításos viszonyban van. A becsületsértés tényállásának megvalósulását csak akkor lehet megállapítani, ha a rágalmazás tényállása nem valósulhat meg. A lényeges különbség az elkövetési magatartásban van. A rágalmazást tényállítással, híreszteléssel és tényre közvetlenül utaló kifejezés használatával lehet elkövetni, a becsületsértés egyéb kifejezéssel vagy becsület csorbítására alkalmas magatartás tanúsításával valósulhat meg. A rágalmazásnak más előtt kell történnie, míg a becsületsértést el lehet követni "négszemközt" vagy levél, írásbeli közlemény útján is.

A becsület fogalma:

- objektív értelemben: a társadalmi megbecsültséget mások véleményét jelenti,
- szubjektív értelemben: mindenkinek önmagáról alkotott véleményét jelenti.

A becsületsértés büntetőjogi értelemben vett megvalósulásának feltétele, hogy a becsület csorbítására alkalmas kifejezés, vagy egyéb cselekvés: (Ha e feltételek nem valósulnak meg, akkor a becsületsértés szabálysértés marad.)

- a munkakör ellátásával, közmegbízatus teljesítésével, vagy közérdekű tevékenységgel legyen kapcsolatos,
- nyilvánosság előtt történjen.

Az elkövetési magatartás:

- a becsület csorbítására alkalmas kifejezés használata, vagy egyéb ilyen cselekmény elkövetése,
- a rágalmazás elkövetési magatartásai, ha azok nem más előtt történnek,
- a becsület csorbítására alkalmas kifejezés használata bármely lealacsonyító kifejezés használata,
- a becsület csorbítására alkalmas cselekvés, mint pl. mutogatás, kisebb ütés, stb.
- megütés esetén, ha a sértett vetet fel láttelelet a sérülésről, akkor az ütés testi sértés lesz, ha nem, akkor csak tettleges becsületsértés.

A rágalmazás és a becsületsértés közös tényálláson kívüli vonatkozásai

A törvény szerint a becsületsértés megvalósulásához nem kell, hogy a tény hamis legyen, mert igaz tény állításával is meg lehet a becsületet sérteni, de az elkövető felelősségre vonásához a becsületében sértett személynek a tény hamis voltát nem kell igazolnia, hiszen a bűncselekmények megvalósulásához a tény állítása is elegendő. Ennek indoka, hogy mindenkinek joga van a magánélethez.

A rágalmazás, becsületsértés elkövetője mentesül a büntetés alól, ha a becsület csorbítására alkalmas kifejezést, tényt jogos magánérdek, vagy közérdek védelme érdekében állította, híresztelte, és bizonyítja, hogy az állítás igaz. Azonban mindkét mentesítő feltétel együttes meglétét a vádlottnak kell bizonyítania.

A valóság bizonyítása a vádlott feladata, hiszen a magánvádas ügyekben nincs hivatalból történő eljárás. A közvádas ügyekben a bizonyítás a vádlót terheli, a rágalmazási és becsületsértési ügyekben a magánvádlónak csak az elkövetési magatartás bekövetkezését kell bizonyítania. Egyébként a bizonyítási teher megfordul, vagyis a tény igazságát a vádlott bizonyíthatja.

A rágalmazás, becsületsértés nem büntethető, ha a becsület megsértése keresetlevélben, ill. a per során, és nem kifejezetten bántó szándékkal történik. (Ha e mentesség nem lenne, akkor nem lehetnének perek!) Nem büntethető továbbá, ha véleményben, kritikái szándékkal történik. Jogi személynek csak objektív értelemben vett becsülete van, vagyis jogi személyt csak rágalmazni lehet. A becsületsértéshez a sértett szubjektív sérelemérzete is szükséges; ez a jogi személyek esetében hiányzik. Korábban létezett a hatóság, hivatalos személy megsértése, mint hivatalból üldözendő bűncselekmény, e tényállást azonban az Alkotmánybíróság megsemmisíttette. Így a politikusokat is már csak a rágalmazás és a becsületsértés tényállása védi.